

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต เริ่มตั้งแต่การวางรากฐานการพัฒนาชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นการศึกษายังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการสร้างสรรค์ ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคมได้ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน เป็นผลให้ในปัจจุบันมีการส่งเสริมและขยายการศึกษามากขึ้น การศึกษาจึงมิได้หยุดอยู่เพียงในระบบโรงเรียนเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและวิทยาการต่าง ๆ ทำให้บุคคลมีการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปัจจุบันสังคมไทยได้รับผลกระทบมากจึงเกิดปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม การยึดค่านิยมเชิงวัตถุนิยมมากกว่าค่านิยมเชิงจิตนิยม การดำเนินชีวิตปัจจุบันเป็นไปด้วยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ต่างคนต่างมุ่งจะเอาตัวรอด โดยดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับเป็นไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่ตนเองควรยึดถือปฏิบัติตามหลักทางศาสนา (เกษมา วรวรรณ ณ อุรุษา. 2549 : 1) นอกจากนี้การศึกษายังตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์ว่าผลิตคนไม่ดี ไม่มีคุณภาพ ปราศจากปัญญา เอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตน การทุจริตคอร์รัปชันมีอยู่ทั่วไป เริ่มตั้งแต่บุคคลที่รักษาครอบครัวต่าง ๆ ทางสังคมซึ่งเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง (บุรุษชัย จงกลณี. 2552 : 22) คนไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวัตถุนิยมมากขึ้น จนมีลักษณะเป็นพวกวัตถุนิยม และบริโภคนิยม โดยขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงามในอดีต มีการเอารัดเอาเปรียบกัน มักใช้เงิน เกียรติยศ และวัตถุเป็นเครื่องวัดคุณค่าของคน ซึ่งค่านิยมดังกล่าวส่งผลให้คนไทยพยายามหาโอกาสสร้างความร่ำรวย ผู้ที่มีโอกาสก็จะพยายามกอบโกยผลประโยชน์ ส่วนผู้ที่ค้อยโอกาสต้องพยายามดิ้นรนแสวงหาเพื่อปากท้องมากขึ้น บางคนพยายามสร้างโอกาสจนเกิดปัญหาดังกล่าว เช่น อาชญากรรม คอร์รัปชัน การค้าประเวณี โรคนเอดส์ การฆ่าตัวตาย ถึงแควดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น (เชวง เตชะโกศยะ. 2553 : 11 - 12)

รัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน เริ่มจากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ปัญหาขณะนี้คือระบบการศึกษาของไทยยังไม่พร้อมที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นที่เราต้องปฏิรูปการศึกษาคือการดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะให้ควรแก่การสร้างคุณภาพของคนในสังคม การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและเป็นผู้วิวัฒนาการในการดำเนินชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนจะต้องเสริมสร้างให้ผู้เรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลต่อความประพฤติของนักเรียน (สมพงษ์ จิตระดับ. 2550 : 25 - 26)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนในวัยการศึกษาภาคบังคับให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีสวัสดิการที่ดี และพร้อมที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีมาตรการส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม วินัย กีฬา ทักษะชีวิต หลีกเลียงปัญหาเสพติด และโรคเอดส์ ตลอดจนการส่งเสริม ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ โดยมีมอบหมายให้โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ให้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้มุ่งพัฒนาคน ให้มีคุณภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน มีการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554 : 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยมีวัฒนธรรมองค์กร คือ มุ่งมั่นการทำงาน บริการเป็นเลิศ เชิดชูคุณธรรม นำบริหารแบบมีส่วนร่วม มีพันธกิจ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ จัดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา

เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมืองที่ดีของสังคมไทยในอนาคต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ได้เล็งเห็นว่าเด็กนักเรียนในปัจจุบันกำลังเป็นเยาวชนที่มีอนาคตอันยาวไกล ควรที่จะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ดีเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของการดำเนินชีวิตในอนาคต การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน จึงเป็นหน้าที่สำคัญควบคู่กัน ไปด้วยกับการสอนของครูทุกคน เพราะการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพพลเมืองของประเทศไทยในอนาคต จึงนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของครูทุกคนที่จะต้องมีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ได้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของ โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของครู เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นไปตามแผนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 แตกต่างกัน
2. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
2. เป็นแนวทางเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
3. เป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 5 ด้าน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 11 - 20)

- 1.1 ด้านการวางแผน
- 1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.3 ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 1.4 ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
- 1.5 ด้านการนิเทศติดตามผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,686 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608 - 610; อ้างถึงในประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 148 - 149) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 320 คน แล้วทำการสุ่มหลายขั้นตอน

3. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น

3.1.1 ประสบการณ์ในการทำงาน ได้แก่

3.1.1.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.1.1.2 มากกว่า 10 ปี

3.1.2 ขนาดโรงเรียน ได้แก่

3.1.2.1 ขนาดเล็ก

3.1.2.2 ขนาดกลาง

3.1.2.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างคุณงาม ความดี ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1.1 การวางแผน หมายถึง การคิดหรือเตรียมการที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียน การวางแผนการดำเนินงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบของการดำเนินงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด การดำเนินงาน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การสอนโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของ ผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

1.3 การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่าง

หลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญา

1.4 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่น จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยจัดโรงเรียนให้มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียน และบุคคลในชุมชน

1.5 การนิเทศติดตามผล หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือ ควบคุม กำกับการดำเนินงานของบุคลากรและวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน การประเมินผลการนิเทศติดตาม เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการทั้งหมด

2. คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาวะทางจิตใจ อันบ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของจิตใจ เป็นคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจของบุคคลให้ดีงาม ให้เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง ประณีต และประเสริฐ เป็นพื้นฐานของการแสดงออกที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

3. จริยธรรม หมายถึง หลักในการดำเนินชีวิตที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติ อันได้แก่ พฤติกรรมทั้งทางกาย วาจาและใจ เพื่อให้ตนเองและสังคมมีความสุขเป็นที่ยอมรับของสังคม

4. ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษารั้วมัธยม เขต 4

5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษารั้วมัธยม เขต 4

6. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนตามการแบ่งของสำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดทำรายละเอียดคำขอตั้งงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2554 ของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนเป็น 3 ขนาดดังนี้

6.1 ขนาดเล็ก มีนักเรียน 1 - 120 คน

6.2 ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน

6.3 ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

7. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

7.1 ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี

7.2 ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 หมายถึง หน่วยงานทางการ
ศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแล
ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
บุรีรัมย์ เขต 4 อยู่ภายใน 6 อำเภอ คือ อำเภอสตึก อำเภอคูเมือง อำเภอแคนดง อำเภอพุทไธสง
อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และอำเภอนาโพธิ์